

Velja po pošti:

za celo leto naprej K 26.—
za pol leta " " 13.—
za četrt leta " " 6:50
za en mesec " " 2:20

V upravnistvu:

za celo leto naprej K 20.—
za pol leta " " 10.—
za četrt leta " " 5.—
za en mesec " " 1:70

Za pošilj. na dom 20 h na mesec.

Posamezne štev. 10 h.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2 (vhod čez dvorišče nad tiskarno). — Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredniškega telefona štev. 74.

Političen list za slovenski narod

Upravištvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. Upraviškega telefona štev. 188.

Inserati:

Enostop. petilvrsta (72 mm):
za enkrat 13 h
za dvakrat 11 "
za trikrat 9 "
za več ko trikrat 8 "
V reklamnih noticah stane enostopna garmondvrsta à 26 h. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja

vsak dan, izveniš nedelje in praznike, ob pol 6. uri popoldne.

Avstrija in nagodba.

(Priobčil poslanec Žitnik.)

I.

Deset let že vrši se na javnem odru avstro-ogrsko tragična komedija. Žalostna je pač ta igra, obenem pa tudi jako smešna. Žalostna je, ker že dolgih deset let s kratkimi presledki razburja duhove tostran in onstran Litave, stresa in ruši državne temelje ter brez haska izrablja duševne in gmotne moči vseh narodov v državi. Nečuvna obstrukcija v avstrijskem in ogrskem parlamentu, ki je le vnanji pojav nezdravih razmer, kakor so se razvile od početka nesrečnega dualizma, je napravila državi neštete milijone gmotne, še več pa moralne škode. In zakaj? Ker je nepopisna madjarska megalomanija, nedejna aristokratskih Arpadov nadutost, neizpriljiva židovskih časnikažev iznajdljivost vednih intrig in — tho last, not least — brezmejna popustljivost avstrijskih državnikov, Bog jim grehe odpusti! Avstrija bi bila, ko bi njeni merodajni državniki izpočetka storili svojo dolžnost, lahko нареkovala Madjarom vsako novo nagodbo. Avstrija v vsakem pogledu v toliki meri prekaša Ogrsko, da bi ji ne trebalo beračiti za milost pri Košutu in njegovih pandurjih. In če kriče razni Ugroni, da ne dovolijo nobenega beliča za skupno armado brez novih žrtev madjarskemu molohu, kaj potem! Ali mora res Avstrija zlestit pod klop? Madjarski gromovniki so podobni mladcu, ki je ozebel v prste ter tarnal: Prav se godi očetu, zakaj pa mi ne kupijo rokavic. Kaj bi bili danes Madjari brez Avstrije? Za ves svoj napredek se morajo v prvi vrsti zahvaliti svojemu vladarju in kreditu avstrijske države. In tem pogojem nadaljnega svojega napredka, naj bi se odpovedali lokavi Madjari?

To je ravno smešna stran duhomorne igre, ki ji pravimo revizija avstro-ogrsko nagodbe. Deset let že nastopajo na odru razni igravci, spretni in nerodni, junaki in bojazljivci. Zagrinjalo pada in se vzdiguje. Za kulisami ropotajo s stoli, kakor ob »žegnanih« v kmečkih gostilnah, na odprtem odru pa so razvrščene velike skledje, pokrite s težkimi pokrovi. To je simpozijon za bogove! Škodoželjni sosedje se nam že posmehujejo ter veselja bijejo ob kolena. Norce brijejo, češ, da lovimo slepe miši. Pred štirinajstimi dnevi je na Dunaju zopet nenadoma z velikim ropotom zdrsnilo zagrinjalo na oder, včeraj pa se je v Pešti — tako vsaj upamo — pričelo zadnje dejanje te igre brez konca in kraja. Snov igre sicer ni neznana, vendar bo de mogoča stvarna kritika po zadnjem dejanju, ako si ob kratkem pokličemo zgodovino v spomin.

Noben madjarski politik ne more trditi, da niso Madjari l. 1867 več dosegli, nego so

smeli in se upali zahtevati. Sami so skovali besedilo zakona, ki je bil kot »fait accompli« predložen avstrijski zbornici. Tedanja nemškoliberalna večina je navzlic resnim opominom pogoltnila madjarski ričet v trdni nadi, da si na večne čase zagotovi hegemonijo v Avstriji. Kdor hoče vedeti, kaj so dosegli Madjari, ta naj prečita samo člen XII. iz l. 1867. Celo zgodovinsko neresnico so vzakonili v § 5., češ, da se je preje vladar z ogrskim državnim zborom pogajal o skupnih državnih zadevah. Zgodovina namreč govori, da je do l. 1848 vladar sam odločeval o skupnih zadevah in da je ogrski državni zbor dovoljeval le stroške. Nasprotno pa so Madjari previdno pozabili, da je država do l. 1867 naredila ogromne dolgove in sicer z dovoljenjem ogrskega drž. zbora; toda v nagodbi so milostno dovolili Avstriji v povračilo dolga le neznatno svoto 30 milijonov goldinarjev. Sramota za bahače!

Skupne zadeve pa so dvojne vrste. V prvo vrsto spadata ministrstvo za vnanje posle in armada. Te dve skupni zadevi sta trajno uravnani »de lege lata«. Glede na armado se glasi § 11: »V smislu ustave se vladarju priznajo pravice, da sme sam določati enotno vodstvo, poveljstvo in organizacijo skupne armade, torej tudi ogrske, ki je le dopolnilni del skupne armade.« Deak in oni madjarski politiki, ki so skovali nagodbo, gotovo niso bili mlačni rodoljubi, in vendar niso zahtevali posebne madjarske armade, marveč vladarju prepustili vse pravice, ki si jih je pridržal do današnjega dne. Druge vrste skupne zadeve so gospodarskega značaja, in sicer: Carina, železnični tarifi, denarstvo, veterinarstvo, vžitninski davki itd. Te zadeve pa se uravnava med obema državama na vsakih deset let. Glede na te gospodarske in finančne zadeve so si Madjari v § 67 pridržali proste roke za slučaj, da se ne posreči nov dogovor.

Od trenutka pa, ko je bila uveljavljena prva nagodba pred štirinajstimi leti, zasledujemo madjarsko neloyalnost in grabežljivost. V vojaških in gospodarskih zadevah znajo Madjari edino le Košutovo pesem: Proč od Avstrije, samostojno carinsko ozemlje, samostojna madjarska armada! Stari Kaunitz je bil ponosen na to, da vidi stvari, kakor so, in ne, kakor bi morale biti. To je prava politična modrost. Avstrijski državniki pa dolgo niso hoteli videti, da hočejo Madjari imeti v gospodarskem, političnem in vojaškem oziru povsem samostojno državo, zvezano z Avstrijo — do ugodne prilike — le po skupnem vladarju. To je dejstvo, stokrat dokazano. Avstrija pa je capljala za madjarskimi sanjaji, v največjih skrbih za državno skupnost, za realno unijo. In za ta ideal je izgubila Avstrija neštete milijone, svoj kredit, svoj ugled. L' appétit vient en mangeant. Čim več je Av-

strija vsako leto položila na oltar domovine, tem ošabneje je Hungarija vihala svoj nos. Vse lepo in plemenito, ako se človek žrtvuje za blagor bližnjega. Ta ljubezen bi morala vsakogar ganiti do solz, ko bi bila sploh pametna, koristna in razumljiva. Treba je le malo poguma in še manj bistroumnosti, da človek vidi, kam pelje dosledna politika Košutovih somišljenikov. Današnja madjarska taktika je na las podobna stari. Kakor je stari Andrassy izrabljaj Kolomana Tiszo, tako so izrabljali Tisza, Banffy, Szell in Wekerle Košutovo gardo, da izsilijo od Avstrije nove koncesije, da razširijo politično samostojnost Ogrske. Ta stara metoda, ki se je pričela, ko so se posušili podpisi na prvi pogodbi, je danes še vedno v veljavi.

Dr. Wekerle in njegovi ministrski tovariši so se — ako nas ne varajo vsa znamenja — jako varali, ako so upali da bodo z baronom Beckom pometali, kakor je Szell s Körberjem. Ta »brezstrastveni« možiček je zagotavljal sam in po svojih pribočnikih, da hoče iti v ogenj za Avstrijo. Ko pa mu je Szell na Silvestrov večer l. 1902 v divno razsvetljeni dvorani pri Saherju na Dunaju razgrnil svojo mogočno Hungarijo, upognila so se Körberjeva kolena, da je podpisal nagodbo, ki je bila slabša od Badenijeve. V vseh točkah je popustil Madjarom, dovolil bi jim tudi samostojno armado, ko bi bil sam odločeval. Ta politični pankert pa je bil nesrečno uro rojen. Ze nagodbeni odsek je vrgel pod mizo Körberjevo izpričevalo avstrijske potrpežljivosti in popustljivosti. Toda na Körberjeve obljube Madjari niso pozabili. Za te se pulijo z avstrijsko vlado. Ker pa dobro vé baron Beck, da avstrijski parlament na noben način ne pri-trdi madjarskim zahtevam in da tudi Kosutova drevesa ne segajo v nebesa, pričel se je vroč boj za nagodbo. Da, boj za nagodbo bijejo tudi Madjari, dobro vedo, da so brez varstva Avstrije — oprostite primeru — muhe v močniku. Zadnja poročila že vedo povedati, da hoče ogrska vlada zvišati svojo kvoto na 36% in se celo Košut vsaj še do l. 1917 sprijazniti s skupno banko. V drugem članku si hočemo ogledati nove madjarske zahteve.

Pasivni odpor železničarjev.

Včeraj zvečer smo dobili od »Prometne zveze« brzojavko, ki pozivlja železničarje, da naj takoj prično s pasivno resistenco.

O gibanju železničarjev se poroča sledeče: Dne 30. m. m. zvečer se je vršilo posvetovanje zaupnikov zasebnih železničarjev, da se posvetujejo o pasivni rezistenci. Na shodu je več govornikov odsvetovalo, da naj se takoj prične s »pasivno«. Zvečer je poročal neki železničar s šadlarske postaje, ki je naznanil, da so pričeli že ob 6. uri zvečer pa-

sivni odpor. Njegovo poročilo so sprejeli z glasnim odobravanjem.

Zaupniki južne železnice so izjavili, da so zadovoljni z obljubami upravnega sveta. Zaupniki koaliranih organizacij so vplivali na zaupnike »Družbe državnih železnic« in »Severnovzhodne železnice«, naj prenehajo s »pasivno«. A zaupniki so izjavili, da ne soglašajo s stališčem, ki sta ga zavzeli ravateljstvi navedenih železnic in so sklenili, da prično s pasivnim odporom.

Ob 12. ponoči so postali železničarji, ki so se zbrali v velikem številu, jako razburjeni, ker vodstvo združenih železničarskih društev še ni izdalo nobenega sklepa. Na mizo je stopil neki železničarski voditelj in zaklical: »Železničarji! Obljubili so vam, da naznanijo ob 12. sklepe. So li vam jih naznanili?« In zabučal je odgovor: »Ne!« Neki železničar zakliče: »Dajte vi odgovor!« Zadoneli so živio klici in klici: »Živela pasivna resistenca!« Nato so vdrli železničarji s silo v sobo, kjer so zborovali zaupniki in zahtevali, naj se jim naznani sklep. Podpredsednik »Avstrijskega uradniškega društva« jih je pomiril.

Ob tri četrt na eno se je naznanil sklep, ki priporoča železničarjem »Severnovzhodne železnice« in »Družbe državnih železnic«, da naj prično s pasivnim odporom. Na obeh progah so takoj pričeli s pasivno resistenco. V dunajskih delavnicah ni l. t. m. delalo 750 delavcev.

Pasivna resistenca se je na Dunaju l. t. m. že dobro čutila. Položaj je pa popolnoma drugačen, kakor l. 1905, ker se pasivne resistence ne udeležujejo uslužbenci južne in državne železnice. Železničarji, ki so v boju, upajo na uspeh, ker je združenih v koaliciji 50.000 železničarjev. Pričakujejo, da se pridružio tudi češki železničarji odporu. Pasivno resistenco so čutili tudi ministri, ki so se peljali v Budimpešto. Vlak je imel precej zamude.

Prometni urad »Avstro-ogrsko železniške družbe v Pragi« poroča, da na čeških progah ni pasivnega odpora. Na Severnozahodni železnici ni pasivnega odpora razven na postajah Avsig in Nunburg. Uslužbenci državnih železnic sklepajo o pasivni resistenci 8. t. m.

Položaj je precej nejasen. Nekateri listi pišejo, da je proklamiralo kartelno vodstvo pasivni odpor po vseh avstrijskih progah. Poroča se, da se je doseglo sporazumenje na južni železnici, a da hočejo železničarji južne železnice podpirati svoje tovariše v boju. Položaj je jako resen. Poročila si nasprotujejo. Včeraj popoldne je došla iz Maribora na ljubljanski južni kolodvor brzojavka, ki pravi, da ni treba pričeti s pasivno resistenco. Brzojavka »Prometne zveze« jo pa ukazuje. Zdi se nam, da tiče tu spletko. Žalostno je edino, ker ni o položaju niti o paroli jasnosti. Izključeno je, da bi postopala »Prometna zveza« na lastno pest, ker je v koaliciji. Morebiti imamo

LISTEK.

Pristava v Hampshiru.

(Spisal Conan Doyle.)

(Dalje.)

»Vi iščete službo, gospica?« me vpraša.

»Da.«

»Kot vzgojiteljica?«

»Da, tako je.«

»In koliko zahtevate plače?«

»Odgovornim mu, da sem imela pri polkovniku Munro štiri funte mesečno.«

»Za božjo voljo,« vzklikne gospod, »to je vendar pravo pasje plačilo. Damo s tako visoko izobrazbo in takimi lastnostmi tako slabo plačevati!«

»Izobrazbo in zmožnosti moje gotovo precenjujete, gospod,« mu odgovorim jaz. Znam nekoliko francoščine in nemščine, ter poleg tega razumem glasbo in risanje, a to je tudi vse, kar znam.

»Kaj bi vse to,« odgovori mi gospod, — »Prava vzgojiteljica se mora pred vsem ceniti po obnašanju, zunanjosti in nastopu. Dostojno vedenje in samozavesten nastop, to je prva stvar, katero naj si pridobi otrok od svoje dobre vzgojiteljice. Sicer pa mi je popolnoma nerazumljivo, kako ste zamogli vzgojevati v vaši dotedanji službi za tako malo plačo. Jaz sem vam voljan plačati začetkoma po sto funtov.«

»Mislite si lahko, gospod Holmes, da je

bila ta ponudba v mojih slabih razmerah zelo vabljiva; verjela sem komaj njegovim besedam. Gospod pa, ki je opazil na mojem obrazu začudenje, je segel v žep in mi ponudil bankovec z opombo: »Navado imam, da izplačam svojim uslužbencem takoj pri vsprejemu polovico plače, ker vem da vsakdo rabi denar za potovanje, nakup obleke ali karsibodi.« Pri teh besedah se mu je obraz nabral v prijazen nasmeh. Take ljubeznivosti se nisem doživela v svojem življenju, in ker sem denar v resnici rabila, sem svoto tudi hvaležno sprejela. Vendar pa sem hotela imeti še nekoliko natančnejših podatkov o tej službi, predno bi sklenila pogodbo.

»Dovolite gospod, da vprašam za vaše bivališče?«

»Hampshire—Cooper Beeches; zelo prijetna pristava, oddaljena pet milj za Winchester. Lepše pokrajine in prijetnejšega bivališča si pač ne morete misliti gospica.«

»In moje dolžnosti in opravila?« To bi tudi rada vedela?

»Oskrbovali bodete malega dečka, starrega ravno šest let. Ko bi vi videli tega malega razposajenca, kako spretno pobija ščurke in druge hrošče, povem vam, da ga je pravo veselje gledati pri vseh njegovih kretnjah.« In gospod se je jel zopet tako dobrovoljno smejati, da so mu tekale solze po obrazu.

Začudila sem se zelo, tej komični zabavi otročiča, a ker se je gospod smehljaj, sem menila, da se šali.

»Torej bi bila moja edina skrb varovati in vzgojevati malo dete?«

»Ne, to bi ne bilo še vse,« mi odvrne gospod. Ravnati bi se imeli poleg tega še po

navodilih moje soproge, ki bi vam mogoče odkazala tuintam kako delo, seveda le tako, ki bi se strinjalo z vašim stališčem kot vzgojevalko v moji hiši. Gospica, proti temu gotovo ne bi ugovarjali?«

»Nikakor ne, ravno nasprotno, bilo bi mi zelo ljubo, da se izkažem kolikor mogoče koristno v vaši hiši.«

»No, da n. pr. kar se tiče oblačil, smo tudi posebežni, posebežni, a vendar dobrostrdni, ako bi zahtevali, da oblečete kako našo obleko bi li to storili?«

To vprašanje se mi je dozdevalo celo komično, a vendar sem mu tudi nato povoljno odgovorila. Vprašal me je tudi, ako bi sedla sem ali tja kakor bi se želelo, v njegovi hiši in še več takih, meni popolnoma neumljivih stvari. Vdala sem se v vse, a ko me je konečno vprašal tudi, ako bi hotela na kratko ostrčiti svoje lase, sem mu to vprašanje odločno zanikala. Gospod Holmes, kakor opazite lahko sami, imam v resnici lepe lase, ki jih je že marsikdo hvalil in priznal da so krasni. In te naj bi si pustila odrezati in to celo iz meni popolnoma neumljivega vzroka?

»Obžalujem gospod,« mu odgovorim to mi ni mogoče. Upri je v me radovedno svoje male oči in poprej tako jasne poteze njegovega obraza so se mahoma potemile.

»In vendar je ravno ta točka najvažnejša; moja soproga ima svoje posebne muhe in razvade in človek se mora tudi tu in tam ozirati na voljo ženske, akoravno si mnogokrat želi pravcarne neumnosti. Torej vi bi ne dali proč vaših las?«

»Ne, za kaj takega bi se pač ne mogla odločiti,« mu odgovorim jaz.

»Tako, potem moram žalibog opustiti misel, da bi vas sprejel v službo, žal mi je, ker vi bi bili po mojem mnenju za našo hišo najprimernejša oseba.«

»Gospica Stoper, videl bi rad še druge dame, ki si žele enake službe kot gospica Hunter!«

Posredovalka, ki je imela ves čas navidezno opraviti z nekimi listi in papirji, ne da bi se brigala za naju, me je pogledala tako neprijazno, da sem lahko sklepala iz njenega pogleda, da tudi njej ni ljubo, ker se nisem hotela vdati pogojem debelega gospoda. Gotovo je imela že misel o dobri nagradi, kar se ji je sedaj izjalovilo.

»Hočete li ostati še nadalje zaznamovana?« vpraša me precej odurno.

»Da, gospica Stoper.«

»Pač ne vem, čemu, ker menim, da bi boljše službe kot je ta zelo težko dočakali. Nimam prav nič upanja, da dobite kdaj primernejše mesto kot je to. Sicer pa vaša glava vaš svet. Z Bogom, gospica!«

S temi besedami me je odslovila.

Prišedši domov sem jela stvar razmišljati. Moje slabe razmere mi niso kazale nič dobrega. Službe mogoče ne dobim še tako kmalu in moje stanje se mora v kratkem še bolj poslabšati. Sicer je zahteva, katero mi je stavil debeluhasti gospod, zelo komična, vendar sem se jela že odločevati, da sprejemem vendarle ponujano mi mesto ter žrtvujem v ta namen iz neznanega mi vzroka svoje lase. Saj dobim zato dobro plačo in živim lahko brezskrbno. In zakaj bi se branila tako izgubiti svoje lase, saj jih je mnogo, ki jim pristo-

opravi s kako mahinacijo uprav, ki se ob delavskih bojih rade pojavljajo, da se prevarijo delavci.

Ogrski železničarji so sklenili, da se ne bodo več upirali zapirseli. Stavka na temšvarkem kolodvoru, ki je trajala 18 ur, se je zato končala. Kljub temu so pa sklenili železničarji, razven prometnega osobja, da hočejo praznovati 10. oktobra in se pridružiti demonstraciji za splošno volivno pravico.

NAGODBENA POGAJANJA.

V Budimpešto so došli včeraj popoldne ministri Beck, pl. Korytowski in dr. Derschata s sekčnimi načelniki Sieghart, Spitzmüller, Gruber in pl. Bernatzky. Nadalje sta potovala ž njimi tudi ministrska svetnika Wimmer in Joas ter min. tajnik grof Attems. »Narodni listi« pišejo, da glede na pogajanja ni bilo edinstvi v ministrskem svetu, ker je bil dr. Korytowski proti kompenzacijam Ogrom v oni obliki, ki jo je predlagalo Wekerlejevo ministrstvo. Včeraj dopoldne so bila posvetovanja glede na nagodbo v ogrskem finančnem in v trgovinskem ministrstvu. Ogrski politiki upajo na ugodno rešitev pogajanj, a vladni krogi ne. Neki minister je izjavil, da se nikakor ne more še govoriti o tem, da bi bila nagodba že gotova. Težkoče, ki so se pokazale pri pogajanjih na Dunaju, še obstoje. Kvoto je ogrska vlada voljna, da jo zviša, ako dobe Ogri zato predlagane kompenzacije. Včeraj popoldne so pričeli s pogajanj v ogrskem ministrskem predsedstvu. Posvetovali so se od pol 4. do tri četrt na osem. Danes ob 10. nadaljujejo pogajanja. Zvečer ob 7. uri so došli v Budimpešto še dr. Foit in grof Auersperg, sekčni načelnik Rössler in ministrski svetniki Sonnenschein, Binder in Seidler. Včeraj se še ni doseglo zblizanje v spornih točkah. Glasilo zunanega ministrstva »Fremdenblatt« piše, da se je vršilo včeraj uvodno posvetovanje. Prava pogajanja so določena danes in jutri. Po potrebi ostanejo avstrijski zastopniki še več časa v Budimpešti, dokler se ne doseže pozitivni ali pa negativni uspeh. Ogrsko časopisje je zdaj zelo prijazno nagodbi. Neki vodilni avstrijski državnik je izrazil o včerajšnjih uvodnih posvetovanjih: Definitivnega ne morem povedati ničesar. Razgovarjalo se je o vseh prepornih točkah. Ne morem reči, da se je izboljšal položaj, še bolj se je stvar zavozljala. Izpogovori se še ni zadnja beseda. Pogajanja se bodo nadaljevala in avstrijski poverjeniki ne store ničesar, kar bi škodilo avstrijskim koristim. Težavno je, ker se morajo Mažari ozirati na ogrski parlament. Potrebno je še mnogo dela.

NEMCI GROZE Z OBSTRUKCIJO V ČESKEM DEŽELNEM ZBORU.

Pred včerajšnjo sejo se je posvetovala komisija o zavarovalnih zadevah. Predsednik princ Friderik Schwarzenberg je podelil besedo poročevalcu. Nemci so zahtevali, naj se odstopi predloga deželnemu odboru, ki naj sestavi besedilo, da se sme ustanoviti le deželna zavarovalnica po načelih narodne razdelitve. Nemški predlog je bil odklonjen, nakar so zapustili Nemci komisijo. Čehi nameravajo komisijo še enkrat sklicati in sprejeti predlogo tudi v nemški odsotnosti. Nemci groze z obstrukcijo v plenumu, ako to Čehi store.

ZBLIZANJE MED ČEHI.

Izvrševalni odbor čeških radikalcev ima danes napovedano sejo, v kateri nameravajo poročati o razgovoru voditeljev z ministroma Pacakom in dr. Foitom. V Prago je došel tudi voditelj agrarcev Prašek. Gre se tudi za zblizanje med češkimi agrarci in mladodehi, kakor tudi za boljšo skupnost čeških strank v skupnem državnozbornem klubu.

STRANKARSKI SHOD AVSTRIJSKE NEMŠKE SOCIALNE DEMOKRACIJE.

Dne 30. m. so otvorili na Dunaju strankarski shod avstrijske nemške socialne demo-

kracije. Pernerstorfer se je hvalil s splošno volivno pravico. Povedal seveda ni, da se je zanj z isto če ne še z večjo vnmemo zavzelo tudi krščansko socialno delavstvo. Na shodu sta zastopani nemška in ogrska socialna demokracija. O parlamentarnem delovanju je poročal Rieger. Vnela se je nato živahna razprava, ker so šli socialni demokratje na dvor, da pošlajo prestolni govor. Bernt z Dunaja je giral ta korak, češ, da mnogo sodrugov ni bilo zadovoljnih ž njim. Jezil se je nad krščanskim časopisjem, ki se je norčevalo ob tej priliki iz poklona socialnih demokratov. Schuhmeier je rekel, da dokler avstrijski cesar ne pride v zbornico, da prečita prestolni govor, moramo imeti pravico, da gremo k prestolnemu govoru na dvor. Sledili smo pameti, ko smo bili navzoči pri prvem prestolnem govoru po splošni volivni pravici. Hillebrand se je čudil, zakaj da se ni stranka udeležila prestolnega govora tudi l. 1897 in 1901, če je ta državnopravni in ne dvorni čin. Dr. Adler je rekel: Kadar bo pihal veter drugače, izpremenimo tudi svoje stališče. Nismo imeli povoda, da protestiramo proti činitelju, ki ima slučajno iste koristi kakor avstrijski proletariati. Dne 1. t. m. so se razgovarjali o načrtu novega organizacijskega statuta.

SPOR MED AMERIKO IN JAPONSKO KONČAN.

Ameriški vojni tajnik Taft je na nekem banketu naglašal, da je zadeva v San Franciscu poravnana po diplomaciji. Obe vladi bosta storili vse, da preprečita kako vojko.

MAROKO.

Došlo je poročilo, da so se pojavile znatne čete pri Lehabu, ki pa ne korakajo proti Casablanci. Francoski poslanik je obvestil sultana Mulej Hafida, da pride v Rabat, ko bodo pota dobra. V Rabatu je zaslial sultan Abdul Aziz francoskega konzula Leriche. Izjavil je, da je voljan izpolniti zahteve Francozov. V Maroku zastopane velevlasti razven Španske izjavljajo, da so zadovoljne z odredbami proti vtiho-

BALKAN.

Avstro-ogrski in ruski zastopniki v Belgradu, Atenah in v Sofiji so obvestili vlade o nameravanih korakih glede na makedonske čete. Obveščene so tudi berlinske signatarne vlasti in avstro-ogrski in ruski civilni agenti v Makedoniji. »Slovo«, »Novo Vreme« in več drugih ruskih listov izjavljajo, da so zadovoljni z noto ruske in avstro-ogrske vlade, ki ima namen, da konča grozodejstva osobito grških čet.

BJÖRNSSON IN GROF SCHÖNBORN.

Slavni norveški pesnik je pisal, kakor smo poročali svoječasno, na monakovski mirovni shod. Napadel je grofa Apponyija. Slavnemu Norvežanu je odgovarjal grof Schönborn in branil ogrskega naučnega ministra. A Norvežan mu ni ostal dolžan odgovora in je pisal med drugim: Ni dovoljeno, da se doma vodi vojka proti več narodom, pri mednarodnih sejah se pa deklamira o miru. To je humbug. Največji zastopnik tega humbuga je pa grof Apponyi.

PORTUGALSKA ZMAGA.

V Južni Angoli so Portugalci osvojili pod vodstvom majorja Racadasa cuamotske utrdbе. Na razvalinah zgrade nove utrdbе, ki jim dajo ime portugalskega prestolonaslednika Dom Louiz de Braganza.

Dnevne novice

+ Poseben vlak na Dunaj. Povodom avstrijskega katoliškega shoda, ki se bo vršil meseca novembra na Dunaju, nameravajo nekateri somišljeniki prirediti posebni vlak Slovencev iz Ljubljane na Dunaj. Državna železnica je danes dotičnemu odboru pisala, da

dovoli v ta namen znižano vožnjo. Iz Ljubljane na Dunaj in nazaj bi veljala vožnja v III. razredu samo 14 K 10 vin. Vsi, ki se žele pridružiti, naj to takoj po dopisnici naznanijo uredništvu »Slovenca«.

+ Dr. Krek v Lincu. Poročali smo že, da je privilegirani varuh čistega narodnjstva med Slovenci, dični »Narod« o pravem času zasledil, kako silno nevarno za vesolino slovanstvo je to, da je prevzel dr. Krek pri kršč, socialnem delavskem shodu v Lincu poročilo »o kartelih«. Stranka, ki še vedno gostuje pri Švegljevih, in ki ima v svoji sredi radikalec Šubica in Trillerja, je v svojem glasilu s tem pokazala, da je v resnici edina poklicana, da na Slovenskem igra vlogo ponočnega čuvarja. V kožuhu, ki so ga ji posodili dobrodušni grajščinski gospodje, s helebardo, ki jo je nabrusil dr. Triller in z laterno, ki ji priliva olja Miroslav Malovrh, koraka gori in doli in domovina je rešena. Razboriti in duhoviti liberalni inteligent zdaj natančno vé, da je dr. Krek čisto navadni izdajavec, pred katerim se mora pljuniti in katerega spomin bodo kleli pozni zanamci. Prav se mu godi! Čemu pa hodi v Linc? — Ta reč ima pa neko majhno kljuko. V Lincu se imenuje tamošnji »Slovenski Narod« »Linzer Tagespost«, ki ima 18.000 razboritih nemških »Narodovcev« med svojimi naročniki. Ta list čuva popolnoma z »Narodovo« natančnostjo nemško narodnost ob modrem Donavu v gorenji avstrijski deželi. Ta linški ponočni čuvaj je v dveh člankih zasledil v dr. Kreku nevarnost na drugo plat. Tako-le pravi: »Najodločnejše moramo v imenu dobronemškega prebivalstva našega mesta protestirati, da nam v Linc pripeljejo pod krščansko-socialno zastavo slovenskega agitatorja. Dr. Krek pripada stranki, ki ima v svoji sredi najbolj besne Nemčozrce in slovsanske fanatike in katere duševna glava je zloglasni dr. Šusteršič. — Nastop slovenskega voditelja v našem nemškem glavnem mestu je nezasišano izzivanje. — Dr. Krek je slovenski bojni petelin. — List popolnoma v »Narodovem« duhu slovesno pozivlja nemško prebivalstvo, naj z demonstracijami, to se pravi v Chamovem duhu prepreči poslovenjenje linškega mesta. Ljubi moj liberalni inteligent, kateremu »Narodu« boš verjel, ali ljubljanskemu ali linškemu? Za tvojo razsodnost bo najlažje, če se priklopiš obema. Kolikor te poznamo, se ti to najbolj prilega. Ne zameri pa, če se ti dr. Krek in ž njim še marsikdo v lice zakrohoče.

+ Organizator notar Hudovernik. Ko je notar Hudovernik priromal iz Kozanjeve v Ljubljano, je mislil, da ga je že za njegov avanzma iz dolenskega mesteca v slovensko metropolo vsposobil za velika dela. Označil je povsod, kamor je v Ljubljani prišel, da je treba ljubljanska društva reorganizirati. Kako, tega ni povedal. On je bil z vsem nezadovoljen, zato je poizkušal povsod po svoje nerodno drezati, kar je imelo za posledico, da so bili povsod njegovi somišljeniki ž njim nezadovoljni. Ni ga skoro liberalnega društva, kjer ga ne bi bili do grla siti, ker vse kar prime v roke, skrajno nerodno izvede. Tako je sedaj spravil v silno zadrego liberalce s Ciril Metodovo družbo, tudi pri »Glasbeni Matici« ima z dr. Krisperievim koncipientom Kocmuriem svoj delež. Tako nastopa veliki organizator Hudovernik, ki mu njegovi somišljeniki po vsej pravici pravijo tudi Hudournik.

+ Člani »Danice« in abiturijentje, ki nameravajo vstopiti v »Danico«, se opozarjajo, da je novo Daničino stanovanje (od novembra naprej) v VIII. okraju, Schönborngasse 9 (med Josefstädterstrasse in Floriangasse). Stanovanje je oddaljeno od univerze 10 minut. Tam okoli naj si iščejo stanovanja, katera so tam večinoma zračna in svetla in ne predaleč od univerze. Tudi v navedeni hiši je danes (1. okt.) še en kabinet prost. — Koze si dati še enkrat staviti, ni zapovedano, pač pa se priporoča. Člani bolniškega društva si jih dajo

lahko staviti vsak dan brezplačno na univerzi. — Oni tovariši, ki pridejo prvič na Dunaj ter nimajo družbe, naj se obrnejo na odbor »Danice« (VIII. Lange Gasse 16, vrata 6), ako žele kakih informacij v prvih dneh na Dunaju.

+ Učiteljske usposobne izkušnje za ljudske in meščanske šole se vrše 4. in 5. novembra. Prošnje se morajo vložiti do 26. t. m. potom šolskega ravnateljstva.

+ Učiteljske izpremembe. Začasni učitelji v Dobrepolu je postal g. Pavel Ločnik. Provizorična učiteljica na trirazrednici v Prečni je postala gospica Angela Zurec.

+ Slovencem, ki prihajajo v Gorico! Iz Gorice se nam piše: Nova bohinjska železnica nam dnevno dovaža goste s severa, zlasti živo je v Gorici ob sobotah in ob nedeljah, ko prihaja iz Kranjskega in Koroškega mnogo romarjev. Posebno v nedeljo dne 29. sept. in ponedeljek 30. sept. je kar mrgolelo romarjev po Gorici. Prišel je namreč z Bleda posebni vlak. Tudi goriški trgovci in gostilničarji so bili jako zadovoljni. Le to smo opazili, da ti romarji se ne ozirajo na naše narodne trgovce, pač pa ravno nasprotno je opaziti. Vse sili le k italijanskim trgovcem, ki so našemu stremljenju hudo nasprotni. Tudi v ponedeljek dne 30. sept. so bile italijanske prodajalne jestvin polne romarjev. Videli smo v neki italijanski prodajalni kar natlačeno polno ljudi med tem, ko je bila slovenska prodajalna vis á vis popolnoma prazna. To je pač žalosten prizor narodnemu srcu, in to mi je dalo povod, da sem napisal pričuječe vrstice. Slovensko časopisje po Kranjskem in Koroškem naj bi opozarjalo ljudstvo, da naj se poslužujejo v Gorici le pri slovenskih trgovcih, kajti narodni trgovci so tudi imeniten faktor v boju za slovensko Gorico. Opozoriti pa je tudi gg. duhovnike in učitelje, da opozarjajo svoje ljudstvo na ta narodni greh.

— Vodna naprava v kamniški smodnišnici. Za novo vodno napravo v kamniški smodnišnici je napovedana komisija 21. t. m. ob 10. dopoldne.

— Litjsko okr. glavarstvo in streljanje. Iz litjskega okraja se nam poroča: Od 21. do 27. septembra je bila v litjskem okraju kanonična vizitacija in sv. birma. V neki župniji so prosili okrajno glavarstvo, da bi jim dovolili pozdraviti Prevzvišenega ob prihodu s streljanjem topičev, pa je isto streljanje prepovedalo. Taka prepoved, ko je za streljanje vse postavno urejeno, je sama nagajavost, kar je okrajno glavarstvo že večkrat pokazalo in tudi dobilo radi tega od c. kr. deželne vlade potreben pouk. Ko je bil ljubljanski Hribar s težavami izvoljen državnim poslancem, se je v Šmartnem pri Litiji streljalo, da bi kmalu mislili, da se bližajo Turki in to še celo v nočni tmni, kar je vsled naredbе deželne vlade strogo prepovedano. Gotovo so morali imeti Šmartinčani dovoljenje, ker brez istega bi se gotovo ne bili upali streljati pred pragom okrajnega glavarstva. No, mi nimamo nič proti temu, naj se jim dovoli, naj streljajo, kolikor hočejo magari celi teden. Odločno pa protestiramo proti zgoraj imenovani prepovedi in zahtevamo, da okrajno glavarstvo, ako dovoli, da se sme streljati na čast Hribarju in še celo v nočni tmni, tudi nam dovoli pozdraviti s streljanjem prihod tako visokega cerkvenega dostojanstvenika pri belem dnevu. V spomladi letošnjega leta, ko je prišel deželni predsednik v Šmartno, se je tudi streljalo s topiči pred nosom okrajnega glavarja, toda brez dovoljenja. Prav je in dostojno, da se pozdravi s streljanjem tako visoki gost, toda, ko bi bil deželni predsednik vedel, da se strelja brez dovoljenja, bi bil gotovo okrajnega glavarja malo potpal. — Vprašamo okrajno glavarstvo: kdaj je pa sploh dovoljeno streljanje? Pri največji cerkveni slovesnosti, pri procesiji sv. Rešnjega Telesa se ne dovoli iz edinega vzroka, češ, da procesija sv. R. T. ni nikaka taka slovesnost, da bi bilo streljanje z možnarji upravičeno. Pri velikonočni procesiji se prepove iz istega vzroka in

jajo kratko ostriženi lasje prav dobro, zakaj bi tudi meni ne?

Po preteku dveh dni sem se konečno odločila, da se zglasim vnovič za to službo pri gospici Stoper, ako je še mogoče prosta, ko dobim od gospoda iz Hampshira to-le pismo. Hočem vam ga prebrati:

Čenjena gospica!

Gospica Stoper je bila tako prijazna ter mi je dala Vaš naslov; vprašam Vas torej pismeno še enkrat, ako ste se že odločili. Moji soprogi bi bilo zelo ljubo, ako bi Vi pri nas vstopili v službo, seveda pod pogoji, ki so vam že znani. Dam vam ne samo 100 funtov temveč 120, da Vas odškodujem primerno za vse neprijetnosti, ki bi jih imeli pri nas vsled naših razvad. Moja soproga ima tudi posebno ljubav do takozvane blen electricque in želi, da bi Vi predpoldne nosili v naši hiši obleke te barve. A ni vam potrebno, da si tako obleko posebej nabavite, ker imam eno že doma od moje, sedaj v Philadelphiji bivajoče hčerke, ki bi vam popolnoma pristojala. Naše posebne želje, kje boste sedeli in s kom si kratili čas, vam ne bodo neprijetne. Kar se tiče Vaših las jih je sicer zelo škoda, ker sem tudi jaz opazil, da so krasni, a vendar moram ostati pri tem, kar sem vam že prvič omenil radi njih. Upam, da vam bode povišanje plače pač škodo nekoliko poravnalo.

Vaše opravilo z otrokom vam tudi ne bode popolnoma nič presedalo, torej storite poizkus v naši službi. Pišite mi, kdaj da pridete, da Vas vem počakati z vozom.

Vaš vdani

Jephro Rucastle.

»To je torej njegovo pismo, in jaz sem se odločila, da sprejem službo. Predno pa sto-

rim odločilni korak, bi želela slišati še vaš nasvet.«

»Ako ste se že odločili, gospica Hunter, potem je stvar že v redu,« odgovori Holmes smehljaje.

»Ste li vi mišljenja, da naj ponudbo vnovič zavrnem?«

»Ako bi hotela sprejeti moja sestra to službo, ne bilo bi mi ravno zelo ljubo.«

»Kako naj si vendar stvar razložim, gospod Holmes?«

»Brez natančnejših podatkov vam ne morem nato odgovoriti. Ste si li sami o tem kaj domislili?«

»Jaz sem edino le tega mnenja: gospod Rucastle je zelo prijazen, dober srčen človek. Ali bi ne bilo mogoče, da je njegova soproga bedasta in da hoče gospod to stvar javnosti prikriti s tem, da ji izpolni vsako njeno željo, hoteč s tem soprogo obdržati vedno v dobri volji, hoteč se kakega izbruha njenega otemnelega duha, ker bi mu jo potem gotovo odvedli v kak zavod?«

»Vaš razlog nikakor ni preveč napačen, toliko pa je gotovega, da niso take domače razmere preveč vabljive in prijetne za mlado damo.«

»To je vse res, gospod Holmes, a plača, ta plača!«

»Seveda, plača je v resnici lepa, celo previsoka in to je ravno, kar mi ni po volji. Zakaj plačuje ta gospod letno tako visoko, 120 funtov, med tem, ko ne presega že boljša plača v drugih enakih službah domačih vzgojiteljic 40 funtov. Za to stvarjo tiči gotovo nekaj posebnega.«

»Mislila sem že, da bi vam razmerje pojasnila, kakor hitro mi bo to mogoče, da bodele vedeli, za kaj se tu pravzaprav gre in ako bi mogoče potrebovala pozneje vaše po-

moči. Zavest, da ste vi za meno, bi me mnogo bolj ojačila.«

»Ta zavest vas lahko spremlja, bodite prepričani o tem. Zagotavljam vas, da se mi dozdeva vaš problem vedno bolj zanimiv, mogoče postane eden najzanimivejših, kar sem jih preizkusil v zadnjih mesecih. Ako bi se nahajali mogoče kdaj v kakem dvomu ali nevarnosti —«

»Nevarnosti? — Kako nevarnost mislite vi?« je vzkliknila.

Holmes je resno zmajal z glavo rekoč:

»Ako bi vam mogel opisati nevarnost že sedaj, bi to pač ne bila več nevarnost. Gospica, ako bi potrebovali kdaj moje pomoči, zadostuje mi kratek brzojav in na razpolago vam bodem podnevu in ponoči.«

»To mi zadostuje.« S temi besedami se je vzdignila gospica s svojega sedeža in na njenem obrazu ni bilo opaziti nikake bojazni več.

»Sedaj grem naprej do svojega novega cilja. Pisala bodem gospodu Rucastlu, danes zvečer si pustim odstriči svoje lase ter odpotujem jutri v Winchester.«

»Ta mlada dama ima poguma dovolj, da se sama obvaruje pred vsako nevarnostjo,« pripomnim jaz, ko sem jo slišal odhajati trdnih korakov po hodniku.

»Morala bo najbrže tudi to storiti,« odgovoril je Holmes resno; »ako se ne motim, bodeva dobila že v par dnevih kako poročilo od nje.«

In res, ni trajalo dolgo, ko so postale njegove besede gola resnica. V zadnjih štirinajstih dneh sem večkrat mislil na mlado gospico, ki jo je usoda privedla na tako zavozljano pot življenja. Visoka plača, komični pogoji in lahka opravila, to vse je bilo nekaj nenačelnega in vendar nisem mogel tu do kake gotovosti, se li gre tu res za bedasto trmo

kake ženske, ali pa za kako hudodelstvo, in ako je dotični gospod res ljudomil človek ali pa predrzen hudobnež. Holmes je sedel med tem mnogokrat po pol ure temnega obraza, zatopljen v svoje načrte. Kakor hitro pa sem pričel govoriti o tej stvari, je zamahnil z roko rekoč:

»Dejstva, dejstva! Imeti moram pred vsem trdna tla pod seboj.«

In ako se je potem dvignil s svojega sedeža, je omenjal vedno, da bi svoji lastni sestri nikdar ne dopustil vstopiti v kako slično službo.

Pričakovani brzojav je končno dospel nekega večera iz Hampshira, ko sem se ravno odpravil v svojo spalnico. Holmes pa zopet k svojim kemičnim poizkusom, pri katerih je mnogokrat prečul cele noči. Pretrgal je ovoji in prebral vsebino lista, potem ga je dal meni. Prebral sem sledeče vrstice: »Pridite, prosim, jutri dopoldne k »Črnemu labodu« v Winchester. Pridite sigurno, ne vem več ne naprej ne nazaj. Hunter.«

Holmes mi je rekel, ko sem prebral listič, da naj pogledam vozni red, kdaj se odpelje prvi vlak v Winchester, ter me je vprašal, ako ga hočem spremljati tja.

»Da, zelo rad,« mu odgovorim.

»Prvi vlak odpelje ob poldnesetih in se pri-

pelje v Winchester ob poldvanajstih.«

»Kakor nalašč, to je imenito. Torej bode za danes opustil svoje raziskavanje, ker morava biti jutri sveža in čila.«

»Drugi dan proti enajsti uri dopoldne nisva bila več daleč od cilja najinega potovanja. Holmes je ves čas med vožnjo bral jutranje časopise, ko sva se pa pripeljala v obližje Hampshira, jih je odložil ter začel opazovati pokrajino.

(Dalje.)

najprisrčnejše zahvalo. Z238
V Moravčah, 2. okt. 1907.
Žalujoči bratje in sestra.

Prva domača slovenska pivovarna **G. Auerjevih dedičev**

Ustanovljena leta 1854.

v Ljubljani, Wolfove ulice šte. 12

Štev. telefona 210.

priporoča slavnemu občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svoje izberne

2469 150-38

marčno pivo v sodcih in steklenicah.

Predstave se vršijo
v delavnikih od 5.
do 9. ure popoldne,
ob nedeljah in praz-
nikih od 10. do 11. ure
predpoldne in od 3.
do 9. ure popoldne.

Kinematograf EDISON

:: Dunajska cesta nasproti kavarne „Europa“ ::

Danes v soboto nov spored.

2124

Vsak četrtek in
soboto od 3. do
6. ure popoldne
predstava za
dijake po zni-
žani ceni. ::

Zahvala.

Za mnoge dokaze sočutja ob
smrti preljubljenega sinka, oziroma
vnuka 2239

Zdravka

se zahvaljujemo najglobeje vsem.
Posebno pa se še zahvaljujemo čast-
duhovščini, čast. učitelstvu, ki se je
pogreba udeležilo s šolsko mladino,
in sl. društvu „Ratitovec“ za ganljive
žalostinke.

Selca, 1. vinotoka 1907.

Globoko žalujoča
rodbina Uraničeva.

Zahvala in poslovalo.

Slavnemu občinstvu v Ljubljani in okolici, posebno pa še svojim cenj.
stalnim gostom najljubše naznanjam, da sem z današnjim dnem opustil vodstvo

restauracije „hotel Lloyd“

ter se jutri v četrtek odpeljem na svoje novo mesto v Gradec. Tem povodom
se najtopleje zahvaljujem vsem za tako obilno mi izkazano zaupanje ves čas
mojega delovanja v „Lloydovi restavraciji“ ter obenem prosim, da se ohrani
isto tudi mojemu nasledniku g. Harolu Poživavniku. — V sklepu kličem vsem
priateljem in znancem v slovo srčni: Z Bogom! ter se jim priporočam za
prihazen obisk v moji novi restavraciji „Kleinrichshof“ v Gradcu, Heinrich-
strasse 8, ki jo prežamam tekom tega meseca. 2233

Velespoštovanjem udani

Harol Tausers, restavrat.

Z ozirom na gorenje naznanilo g. H. Tausersa si usojam naznaniti, da
sem z današnjim dnem prevzel vodstvo

restauracije hotel „Lloyd“

ter si bom vsestransko prizadeval, da ohranim restavraciji dosedanj sloves
in vsestransko zaupanje ter zadovoljnost cenjenih gostov. Velespoštovanjem
Harol Poživavnik.

Sprejme se takoj

pomočnik

za čevljarski obrt. — FRANC
BIZJAK, čevlj. mojster, Borov-
nica. 2221 3-2

Učenec,

ki je dovršil vsaj dve srednji šoli,
sprejme se takoj v trgovino z
mešanim blagom pri

M. Rant v Kranju. 2181 3-3

Globin

je najboljšo in najfinejšo
čistilo za čevlje.

Dobi se povsod. 529 7

OPEKO-ZIDAKE

se dobi v poljubni množini

1863 20-4

v parni opekarni Jos. Lavrenčiča v Postojni.

Prva kranjska zaloga vina

iz raznih odlik. kleti in lastnih vinogradov

Kolizej šte. 130, Ljubljana.

Vino je pod pregledom kmetijsko - kemičnega
— preizkuševališča za Kranjsko v Ljubljani.

V zalogi se nahaja Vermouth, konjak, rum, tropinovec
i. t. d., kakor tudi druga desertna vina v steklenicah. 2235 10-1

Za dame! Za otroke! elegantne klobuke

ter vsakovrstne modele priporoča

A. Vivod - Mozetič Ljubljana, Stari trg 21.

Modni salon trgovsko modnega blaga itd., itd.
Popravila klobukov ceno in fino. - Zunanja
naročila točno.

Podružnica v Spljetu.

Delniška glavnica:
K 2.000.000.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani, Stritarjeve ulice šte. 2 :::

priporoča **promese** na **Tiske srečke** za žrebanje 1. oktobra à K 7.—

glavni dobitok **K 180.1000**

sprejema vloge na knjižice in tekoči račun ter je obrestuje od dne vloge do dne vzdiga po 4 1/2 %.

Podružnica v Celovcu.

Rezervni fond:
K 200.000.

Podružnice:

Praga s menjalnicami: Graben 25, Mala strana, Most. ulica 17, Baden, Brno,
Ostka Lipa, Opatka Kamalica, Moravski Humberg, Nördling, Novi Jiřin, Pisek,
Vratislav in Liberec.

Menjalnice na Dunaju:

I. Wollzeile 10, II. Taborstrasse 4, III. Ungargasse 77 (vagal Rennweg), III. L&W-
engasse 27, IV. Wiedner Hauptstrasse 12, V. Schönbrunnerstrasse 88 a,
VI. Gumpendorferstr. 22, VII. Mariahilferstrasse 76, VIII. Lerchenfelderstrasse
132, IX. Alserstrasse 32, X. Favoritenstrasse 59, XVIII. Währingerstrasse 82,
XIX. Döblinger Hauptstr. 33, XIX. Hauptstrasse 23.

Menjalnična delniška družba 45 150-125

„MERCUR“

Dunaj, I. Wollzeile 10.

Ako kapital K 20.000.000. Reser. zaklad K 8.500.000

Najkulantnejši

nakup in prodaja
vseh vrst rent, državnih papirjev, akcij, prioritet, zastavnic, srečk,
deviz, valut in denarja.

Zamenjava in eskomptiranje
izrebranih zastavnic in obligacij, srečk in kuponov.

VII. strankarski shod avstrijskega kršč.-soc. delavstva.

Prvi dan.

V nedeljo, dne 29. t. m., se je pričel v Lincu sedmi strankarski shod avstrijskega krščansko-socialnega delavstva v okrašenih redutnih dvoranah. Naznanjenih je 125 delegatov z Dunaja, Nižnje-Avstrijskega, Zgornje-Avstrijskega, Stajerskega, Koroškega, Kranjskega, Tirolskega, Predarlškega, Češkega, Moravskega in iz Šlezije. Zborovanja se udeležujejo poslanci dr. Krek, Schlegel, Kunschak, Zaunegger, Anderle, Fuchs, dr. Drexel, Schoiswohl. Shod otvori Kunschak v imenu strankarskega vodstva s prisrčnim pozdravom. Opravičili so svojo odsotnost poslanci dr. Gessmann, princ Liechtenstein, dr. pl. Baehle, Jukel, Schmid, Mayer, dr. Wittek, dr. Mayr. V predsedstvo se izvolijo poslanec Fuchs (Linc), Fischer (Gradec), Preyer (Dunaj), zapisničarji so dr. Hemala (Dunaj), Eder (Dornbirn) in Bierbaumer (Dunajsko Novo Mesto).

Za zgornjeavstrijsko, krščansko-socialno delavstvo pozdravi shod Lunghamer. Izginil je razloček med katoliškim in krščansko-socialnim delavstvom. Zdaj smo vsi krščanski socialci. Upa, da izvede parlamentarno zastopstvo krščansko-socialnega delavstva zahteve shoda.

Za strankino vodstvo poroča nato Anderle. Vodstvo je imelo 25 sej, in sicer dve širši skupno z zastopniki ostalih narodnosti. Ustanovila se je pisarna in se postreglo organizacijam z govorniki, osobito ob moravski deželnozborski volitvi in pri zadnjih državnozborskih volitvah.

Stajerska ima 52 organizacij s 5135 člani. Učne tečaje je vzdrževalo 90 društev. Po poročilih 230 društev se je priredilo 2550 shodov.

Nižnje-Avstrijsko ima 5 političnih društev s 7809 člani. V deželni zvezi je 34 društev z 18.546 člani, skupaj torej 26.345 oseb. Dasi je procentualno veliko socialnih demokratov, le malo napreduje stokovna organizacija. Delavsko šolo je pohajalo 40 oseb, izvedena je okrajna in mestna organizacija. Pri volitvah so postavili šest delavskih kandidatov. Izvoljena sta dva.

Zgornje-Avstrijsko je imelo leta 1906 organiziranih 6298 delavcev. Strokovnih skupin je 24 in 3 deželna tajništva. Pri volitvah so bili postavljeni trije delavski kandidati, eden je izvoljen. Katoliški delavski list ima 5000 naročnikov.

Na Solnograškem je 2000 organiziranih krščansko-socialnih delavcev. Tu je eno delavsko tajništvo in en poučni tečaj za 60 udeležencev. Shodov je bilo 183.

Stajerska ima 52 organizacij s 5135 člani. Obstojati dve tajništvi, shodov je bilo 720. List »Delavec« ima 3000 naročnikov, v delavsko šolo so bili poslani štirje udeleženci in se je energično nadaljeval boj za volivno reformo.

Na Tirolskem je mnogokrat oviral organizacijo spor med krščanskimi socialci in konservativci. Kljub temu napreduje organizacija. Na Tirolskem je 5700 organiziranih delavcev z dvema delavskima tajništvoma.

Predarlško ima eno delavsko tajništvo z 2400 organizirani delavci. Vezalci imajo lastno organizacijo s 1200 delavci in z lastnim tajništvom. »Delavski list« lepo napreduje.

Česka, ki je bila do zadnjega časa zaprta delavski organizaciji, ima že 1200 organiziranih delavcev.

Na Moravskem je 86 delavskih društev. V deželni zvezi jih je 49. Članov ima 5700. Pri deželnozborskih volitvah s. no dobili 14, pri državnozborskih volitvah pa 2300 glasov.

Število naših tkalcev je napredovalo v Šleziji kakor tudi na Moravskem.

Koroška ima približno 800 naših organiziranih delavcev.

Splošno se toži zaradi nasilnega načina naših nasprotnikov. Ustanovilo se je mnogo novih društev in jih imamo do 1200. Proti splošni stavki se je vršila konferenca in smo izdali letak proti splošnemu štrajku v 100.000 izvodih.

Volivni boj je dokazal, da je postalo krščansko-socialno delavstvo važni činitelj. Poseglo je uspešno krščansko-socialno delavstvo vmes tudi pri zadnji deželnozborski volivni prenosni na Nižnjem-Avstrijskem. Veselimo se napredka in delajmo dalje.

Fischer predlaga zahvalo strankinemu vodstvu.

Poslanec Andrele poroča o računskem zaključku. Dohodkov je bilo 4835 K 61 h, stroški 3232 K 35 h, ostanek znaša torej 1603 K 26 h. Premožanje znaša 2103 K 26 h, volivni sklad pa 909 K 9 h.

Poslanec Kunschak poda nato parlamentarno poročilo. Izjava: Da zamoremo podati parlamentarno poročilo, se moramo zahvaliti krščansko-socialni stranki, ki je nastopila energično za volivno preosnovo. Po volivni reformi je dokazala šele delavska organizacija svojo važnost. Da ima stranka 96 poslancev v državnem zboru, je predvsem zasluga delavcev.

Volivni boj je pokazal zanimivo dejstvo, da je postavila krščansko-socialna stranka 547.000 volivcev nasproti 511.000 socialno-demokratskim. Niso pa to število všteti konservativni glasovi. S porazdelitvijo mandatov pa ne moremo biti tako zadovoljni, ker imamo med 96 poslancev le pet delavskih zastopnikov. Medtem ko smo se morali na Dunaju mnogokrat boriti za mandat v popolnoma delavskih okrajih, je postavila stranka na Zgornjem Avstrijskem delavca Fuchsa kandidatom v kmečkem okraju. Veselo je, da ima

stranka v zbornici predsednika in da so osamljeni socialni demokrati. Krščansko-socialna stranka je stavila 46 predlogov delavcem v korist, izmed njih 35 za državne uslužbenke. Brezštevilno je bilo intervencij pri ministrih, osrednjih oblastih in ravnateljstvih. Ker je tudi med Poljaki, Italijani in Slovenci mnogo krščanskih delavskih poslancev, je potrebna ustanovitev mednarodne zveze krščansko-socialnih delavskih poslancev, ki se ustanovi ob novem zasedanju. Poročilo se vzame na znanje.

O agitaciji in organizaciji je poročal Franc M. Bittner. Od zadnjega strankinega shoda se je pomnožilo število organizacij za 357. Izredno veliko je bilo shodov. Gorečnost glede na shode naj ne odneha. Agitacija in organizacija sta potrebni tudi izven volitev. Priporočila pospešitev delavske izobrazbe po poučnih tečajih in po predavanjih. Ozirati se mora predvsem na obrekovanja nasprotnikov. Vzgajati moramo svoje somišljenike v vztrajnosti in požrtvovalnosti. Ne le nekateri, marveč vsi morajo sodelovati. Neobhodno potrebno je točno plačevanje donoskov. Organizacija je nam prejšnje potrebna. Društva za delavce in delavke, krščanska strokovna društva in mladeniške organizacije se morajo še vedno ustanovljati. Nepolitična društva naj pristopajo deželni in državni zvezi. Dasi sta to priporočila že dva strankarska shoda, pripada šele 530 društev izmed 1202 državnih zvez. Govornik zahteva samostojne delavske politične organizacije. Potrebna je svobodna politična organizacija združenih somišljenikov.

Državni poslanec dr. Krek pozdravi shod v imenu slovenskega krščansko-socialnega delavstva. Priporoča, naj skrbi strankino vodstvo, da se vrši že prihodnje leto shod vsega avstrijskega krščansko-socialnega delavstva. To zborovanje naj bi bilo samostojno poleg strankinih shodov. Za naše gibanje bi bili potrebni mednarodni krščanski delavski kongresi. Načela, ki so se sijajno izkazala v krščansko-socialnem delavskem gibanju na Nemškem, moramo i mi izvajati. Delavsko organizacijo smatram za radikalno demokratično krilo krščanskih političnih strank. To radikalno demokratično krilo oslabi samega sebe, če se izolira, slabi obenem krščanske stranke in škoduje krščanskemu svetovnemu naziranju. Danes že lahko govorimo o popolni politični skupnosti krščanskih delavskih organizacij in danes lahko že mirno izjavljamo, da ozdravi krščanska delavska organizacija našo nezdravo politiko. Ohraniti moramo duha svobode, ki bo vodil k zmagi naše organizacije. Nasilstvo ugonobi socialno demokracijo. Razpadla bo, ker ne priznava svobode posamezniku in skupinam. Glede na naše stališče nasproti cerkvi naglašamo, da popolnoma priznavamo hierarhijo, njene pravice in dolžnosti in da smo zvesti sinovi katoliške cerkve. A naglašati tudi moramo, da vmešavanje teh krogov v strogo stanovske zadeve zelo škoduje stanovskemu zastopstvu, cerkvi in krščanstvu. Če se oziramo na vse to in na svobodo v stanovskih skupinah, je gotovo, da nas dovede naše korakanje k zmagi. (Viharno odobravanje.)

Strudl želi, naj se vedno kaže na škodljivo vživanje alkohola.

O časopisju poroča poslanec Spalowsky. Glede na časopisje le konstatiram, da se je dvignilo delavsko časopisje. Dvignilo se ni delavsko časopisje zgolj po naročnikih, marveč tudi po vsebini. Delavski listi so napredovali od 19.800 na 50.900 števil. Za delavce izhaja še 40.500 drugih listov. Nenemških listov je 25.000. Skupno izhaja torej 116.400 števil delavskih listov. Delavskih časopisov je 6, strokovnih 5. Delavsko časopisje nima namena, da tekmuje krščanskemu dnevniku časopisju. Zahteva, naj se obligatorično uvede delavski listi.

Zvečer dne 29. septembra je bil sijajno obiskan slavnostni koncert, na katerem sta govorila p. Gobe in Kunschak.

Drugi dan.

Zborovanje vodi Preyer z Dunaja. V strankino vodstvo so izvoljeni: Kunschak, Anderle, Bittner, Mender, Schwarz, Preyer, Eichler, Krajšček, Kikawa, Schaurhofer, dr. Hemala, Appel, Heider, Fuchs, Schoiswohl, dr. Drexel, Bierbaumer, Snatski, Kufe, Schemthammer. Na zborovanje pride po dokončani debati o časopisju deželni glavar dr. Ebenhoch, ki ga burno pozdravi.

Govor dr. Kreka o kartelih.

Državni poslanec dr. Krek je izvajal sledeče:

Odpravili smo pač cunfte in tiste rokodelske mojstre, ki so imeli našite na svojih sukajah srebrne gumbce. Občinstvo pa ne izprevidi, da je boljše, ko gospodujejo namesto cunfov karteli in da vladajo povsod namesto rokodelskih mojstrov sinovi rodu Sem. Veliki kapital je podjarmil danes vse. Industrija je postala identična z lakoto za dobičkom in se je tudi tako ugledila pot anarhiji. Udinjal si je veliki kapital javno mnenje in birokracijo ter je zadušil vse združenje, naprteno proti velikemu kapitalu.

Največje izrodko velikokapitalističnega podjetništva kažejo karteli. Razdeljeni so na surovine, proizvajajo blaga in na konzumi. Karteli imajo poleg svoje izvršne organizacije tudi pomoč postavodaje. Dokazujejo nam to varstvene carine in pa železniška tarifi politika. Veliki kapital razume, da kaže osle državi ravno tako kakor velikemu občinstvu. Z izgovorom o riziku so znižali državni davek in obesili občinstvu drago blago. Dejansko nimajo kartelirana podjetja nobenega rizika, marveč neizpremenljivo rentno posest. Zasebna podjetja, ki tekmujejo s kartelom, priprosto uničijo, ako se ne združijo z njimi.

Tehniko, kakor visoko stoji, so karteli postopirali in potlačili trgovca za agenta in za komisijonarja. Mali obrtnik se opleni z dragimi surovinami in mora prenašati poleg neznosne konkurence še očitane konzumentov o predragem blagu.

Govori se o blagodejnem vplivu kartelov, češ, da stabilizirajo delavske razmere. Le ogledimo si železno industrijo, ki je po kartelih opustošila cele pokrajine in je postalo brez dela na tisoče delavcev in prepričamo se o neresničnosti te trditve. Dela se na združevanje delavstva. Dejstvo pa je, da jako za-držujejo karteli delavsko združevanje.

Proti kartelom se je poizkusilo nastopiti previdno seveda tudi v Avstriji. A vladna predloga iz leta 1897. v nikakem oziru ne zadostuje.

Če pribijemo, da hočemo kaj storiti glede na omejitve kartelov, se moramo odločiti pred vsem, ali stojimo na stališču socializma ali zasebne lasti. V prvem slučaju pridemo do splošnega poddržavljenja, v drugem do stroge javne kontrole.

Poddržavljenje nam dovede še večjo nradniško armado. To pa moremo le dopustiti, če bi se tudi zadostno skrbelo za delavca. Delo je javno opravilo in ne more biti stvar zasebnega dogovora.

Seveda silijo karteli na poddržavljenje, ker ni nobenega lastnika, marveč so le lastniki rent, ni podjetnikov, marveč so le špekulanti na dobiček. Vodstvo je v rokah uradnikov.

V Avstriji nam manjka demokracije. Krščansko delavstvo ima nalogo, da vzgoji etično in demokratično našo družbo. Šele, ko se to zgodi, moramo pričeti s poddržavljenjem, ker ima poddržavljenje za predpogoj demokracijo.

Pred vsem je potrebno, da se napravi postava o kartelih in pa kartelni urad. V kartelnem uradu naj bodo zastopani vlada, delavci, obrtniki in kmetje. Zato pa potrebujemo primerne organizacije, ki jih mora priznavati država. Predlaga resolucijo, ki se sprejme soglasno brez razprave in z velikim navdušenjem.

Prihodnje naloge delavske obrambene postavodaje v Avstriji.

Poročevalec dr. Hemala pred vsem naglašajo, da je v 80. letih lepo pričeto delo kat. socialnih politikov na socialno postavodajalnem polju popolnoma prenehalo, dasi je prebivalstvo prekoslej izkoriščano po brezvestnih špekulantih. Delavstvo pričakuje pred vsem od pomoči od po enaki volivni pravici izvoljene zbornice. Glavni vzrok, da je napredovala socialna demokracija, je, ker sta država in postavodaja premalo skrbela za delavski stan. Zato zahtevamo, da prične državni zbor z delom na polju delavskega varstva.

Pred vsem zahtevamo, da se izvede statostna in invaliditeta delavska preskrba in sicer v obliki ljudske zavarovanja. Osobito za delavke se mora skrbeti, da se jim zagotovi postavni 10-urni maksimalni delavnik. Za rudnike in plavže se zahteva 8-urni delavnik. Najodločneje se mora nastopiti, ako bi hoteli to preprečiti veliki kapitalisti.

Zahtevamo nadalje, da se naj prepove nočno žensko delo. Ravno to zahtevamo za mladoletne delavce, za katere naj se poviša starost od 16 na 18 let.

Govornik priporoča krepko krščansko strokovno organizacijo in konča:

Ker se je pokazala socialna demokracija s svojim nasilnim in lahkomišelnim nastopom v državnem zboru, da ni za resno delo glede na delavsko varstveno postavodajo, bodo to morali storiti naši zastopniki kljub socialnim demokratom in kapitalistom.

Prihodnji strankarski shod.

Sklene se, da se vrši prihodnji strankarski shod na Dunaju, na kar se zaključijo zborovanje.

SKLEPI VII. STRANKARSKEGA SHODA AVSTRIJSKEGA KRŠČANSKO-SOCIALNEGA DELAVSTVA V LINC.

Zahvala dr. Luegerju.

Sedmi strankarski shod avstrijskega krščansko-socialnega delavstva v Lincu se zaključuje dr. Luegerja glede na stališče, ki ga je zavzel v svojem predlogu, po katerem se naloži 100 milijonov kron kot osnovna glav-nica za ustanovitev starostne in invaliditete preskrbe. (Predlagatelj Carbek.)

Agitacija in organizacija.

(Poročevalec Franc M. Bittner.)

Osmi strankarski shod avstrijskega krščansko-socialnega delavstva priznava, da so se mnogi pristajali v zadnjih dveh letih izkazali glede na agitacijo in organizacijo. Obenem pa opominja s posebnim ozirom na to, ker se je razširila volivna pravica, naj ne opeša vnaša, marveč naj se napreduje in naj se dela tudi izven volivne dobe.

Osobito se priporoča:

A. Agitacija.

1. Delavska izobrazba naj se pospešuje po predavanjih in po poučnih tečajih s posebnim ozirom in z zavračanjem mnogih obrekovanj in napadov na naše svetovno naziranje splošno in posebno še na našo stranko.

2. Vzgoje naj se somišljeniki k vztrajnosti in požrtvovalnosti.

B. Organizacija.

1. Ustanavljajo naj se krščanska društva za delavke in delavce in krajevne skupine kršč. strokovnih društev povsod in naj se tudi snujejo organizacije poljedelskih delavcev in pa delavske mladine.

2. Nepolitična delavska društva naj pristopijo deželni in državni zvezi krščanskih delavskih društev.

3. Ojačijo naj se centrale po vnetem so-delovanju in z denarno podporo. Točno naj se plačuje strankarski davek.

4. Izvede naj se samostojna delavska politična organizacija po zaupnikih po krajih, okrajih, deželah in v državi. Po potrebi naj se ustanavljajo tudi delavska volivna društva.

Strankino vodstvo se pozivlja, da prične takoj pogajanja z državnim strankinim vodstvom glede na preosnovo stranke z ozirom na to, da bo delavstvo primerno in pravično zastopano v volivnih odborih in v drugih zvezah.

Časopisje.

(Poročevalec F. Spalowsky.)

Osmi strankarski shod pozdravlja znatni napredek krščansko-socialnega delavskega časopisja od zadnjega strankinega shoda. Delžnost imajo somišljeniki in vodstva krščanskih delavskih organizacij, da pospešujejo delavsko časopisje.

Krščansko-socialne delavske organizacije so dolžne, da se uvede obligatorična naročitev vsaj enega delavskega lista, da se inserirajo slavnosti itd. Prispeva naj se za tiskovni sklad. Vsako društvo imej vsaj en izvod »Christlichsocialer Arbeiterzeitung«. Poročila o shodih naj bodo kratka, da se listi lahko pe-čajo s socialnimi dnevnimi vprašanji in pa s političnim izšolanjem krščansko-socialnega delavstva.

Somišljeniki se pozivljajo, naj agitirajo neprestano za krščansko delavsko časopisje po vseh gostilnah in kavarnah, po tobačnih trafikah, kolodvorih in po drugih prodajalnicah.

Vsak somišljenik se pozivlja, da kolportira krščansko delavsko časopisje po delavnicah, tvornicah in med znanci.

Karteli.

(Poroča državni in deželni poslanec dr. Janez Ev. Krek.)

Kapitalistično podjetništvo, omogočeno po liberalnem načelu svobodne konkurence, poizkuša iz čisto samoljubnih nagibov v svojo korist to načelo razbiti, ko ga pa hoče vzdržati nasproti delavstvu in nasproti konzumentom. Zato rabi podkupljivo časopisje, zlorablja svoj vpliv na birokracijo in razne postavodajalne in samonpravne zastope. Tehnični napredek si tako vsužnji zgolj za svojo pohlepno po dobičkariji. Škoduje delavstvu, ker preprečuje izboljšanje gospodarskega položaja. Glede na produkcijo in na določitev cen monopolizira osobito potrebne stvari (n. pr. glede na rudarstvo, železno in sladkorno industrijo). Vsako tujo konkurenco prepreči, ker vpliva na tarifno politiko državnih železnic in s pogodbami z zasebnimi železnicami in ker izposluje carinsko varstvene odredbe v svojo korist. Konečno oškoduje državo in konsumente z odušurimi cenami.

I. Glede na neposredni boj proti škodi po kartelih zahtevamo:

- Popolno koalicijsko svobodo delavstva;
- podržavljenje železnic;
- ljudstvu prijazno tarifno politiko;
- carinsko politiko, ki upošteva potrebe splošnosti.

II. Za posredno obrambo zahtevamo:

- postavbo o kartelih, ki se naj strogo izpolnjuje;
- kartelni urad, v katerem naj bodo poleg vladnih zastopnikov tudi zastopniki obrtnega stana, delavstva in kmetov. Kartelni urad imej vse potrebne pripomočke za uspešno kontrolo. Osobito mora imeti vpogled v knjige in v upravo karteliranih podjetij. Imej tudi pravico, da vodi vse preiskave glede na kartele.

Prihodnje naloge delavske postavodaje v Avstriji.

(Poroča dr. F. Hemala, Dunaj.)

Osmi strankarski shod avstrijskega kršč. socialnega delavstva pozivlja vse zastopnike krščansko-socialne reforme v državnem zboru, da naj nastopijo za energično nadaljevanje socialne postavodaje.

Shod protestira proti dekorativni socialni politiki, kakršna se kaže v zadnjih delavskih vladnih postavnih načrtih, ki so taki, da lahko širšo javnost prevarajo, da vlada ni voljna izvesti resne socialne reforme.

Strankarski shod zahteva, naj razvije vlada dalekosežni socialno politični delavski program, ki se mora brezpogojno pečati s sledečimi točkami:

Nujno je, da se ustanovi starostno in invaliditeto zavarovanje (ljudsko zavarovanje), preosnuje naj se bolnišnice in pa zavarovanje glede na nezgode, določi naj se maksimalni 10-urni delavnik v industriji in obrti, postavno naj se določi delavni čas v trgovini, uvede naj se osemurni maksimalni delavnik po rudnikih in plavžih in po zdravju škodljivih industrijah. Prepove naj se nočno delo ženskam in mladoletnim delavcem.

Varstvena doba mladoletnih delavcev naj se določi z 18 in ne s 16 leti.

Pomnože naj se obrtna sodišča, ki naj se razširijo v zedinjevalne urade.

Ustanavljajo naj se trgovska sodišča. Izvede naj se proporcni način volitev v obrtna sodišča, bolniške blagajne in v blagajne glede na nezgode.

Pomnože naj se obrtna nadzorništva. Obrtnemu nadzorstvu naj se pritegnejo tudi delavci, ženske in zdravniki.

Ustanove naj se delavske zbornice kot interese delavske zastopstva.

Pravno varstvo za tarife pogodb.

Preosnujejo naj se bratovske skladnice, zvišajo naj se provizije s prispevki države in rudnikov, bratovske skladnice naj se prikljo ljudskemu zavarovanju.

